

ЕКОЛОГІЯ

к. мед. н., Захарчук О. І., Кривчанська М. І., к. мед. н. Хоменко В. Г.,
Громик О.О.

Буковинський державний медичний університет, м. Чернівці

ВІДПОВІДЬ ОРГАНІЗМУ НА СТАН ДОВКІЛЛЯ

Усе життя людини проходить у безперервному зв'язку із зовнішнім середовищем, тому здоров'я людини не можна розглядати як щось незалежне, автономне. Здоров'я – результат дії природних, антропогенних та соціальних чинників, що віддзеркалює динамічну рівновагу між організмом і середовищем його існування [2, 6].

Великий італійський художник, скульптор, вчений, інженер Леонардо да Вінчі (1452 – 1519 рр.) стверджував: «Треба зрозуміти, що таке людина, життя, здоров'я. І як рівновага, узгодження стихій його підтримує, а неузгоджених руйнує і губить» [1, 3].

Здоров'я людини залежить від багатьох чинників: стану навколишнього середовища, кліматичних умов, забезпечення продуктами харчування та їх цінності, соціально-економічних умов, розвитку медицини [1].

Негативно позначається на формуванні здоров'я несприятлива екологічна ситуація, зокрема забруднення повітря, води, ґрунту, а також складні природнокліматичні умови. Істотне значення має стан генетичного фонду популяції, схильність до спадкових хвороб, що визначає сучасний рівень здоров'я населення [5, 7].

Не меншу загрозу для людства несе антропогенне забруднення природного середовища. Хімічне, радіоактивне та бактеріологічне забруднення повітря, води, ґрунту, продуктів харчування, а також шум, вібрація, електромагнітні поля, іонізуючі випромінювання та інші, які викликають в організмі людей тяжкі патологічні стани, глибокі генетичні зміни. Це призводить до різкого збільшення захворюваності, передчасного старіння й смертності, народження дітей з різноманітними вадами розвитку [4].

Внаслідок катастрофічного погіршення стану навколишнього середовища загальний рівень здоров'я населення України в останні роки різко знизився. Значно збільшилась кількість захворювань: серцево-судинних, особливо інфаркту міокарда, ішемічної хвороби серця, судинних захворювань мозку; онкологічних; алергічних; а також захворювань органів травлення та дихання. Порушилися генетичні процеси, народження дітей з різними спадковими хворобами збільшилося у 2–4 рази. Смертність перевищила народжуваність. Україна посіла перше місце в Європі за рівнем дитячої смертності. За останні 5 років тривалість життя чоловіків зменшилась з 64 до 57 років, жінок – з 74 до 70 років [7, 8].

Людина при взаємодії з навколишнім середовищем реагує індивідуально за допомогою фізіологічних реакцій. У силу загальних соматичних властивостей фізіологічного пристосування організм може адаптуватися або виробляти імунітет до найрізноманітніших зовнішніх чинників. Усі люди здатні проявляти необхідну пластичність реакцій у відповідь на зміни зовнішніх умов. Адаптація допомагає підтримувати стійким внутрішнє середовище організму, коли параметри деяких факторів навколишнього середовища виходять за межі оптимальних. Адаптація

залежить від сили дії чинників навколишнього середовища та індивідуальної реактивності організму. Критерієм ступеня адаптації є збереження гомеостазу незалежно від тривалості дії чинників, до якого сформувалася адаптація. За умов захворювання настає компенсація, під якою треба розуміти боротьбу організму за гомеостаз, коли включаються додаткові захисні механізми, які протидіють виникненню і прогресуванню патологічного процесу. Якщо надходять сигнали про небезпеку і увімкнених механізмів не вистачає, виникають стресові захворювання, характерні для нашої цивілізації [3].

В організмі людини утворюється динамічний стереотип зі збереженням гомеостазу здорової людини, який виробився у процесі еволюційного розвитку в умовах довкілля. Здоров'я людини та забезпечення її гомеостазу може зберігатися і при деяких змінах параметрів, чинників навколишнього середовища. Такий вплив викликає в організмі людини відповідні біологічні зміни, але завдяки процесам адаптації у здорової людини чинників навколишнього середовища до певних меж дозволяють зберігати здоров'я [6, 8].

Висновок. Поки, доки організм спроможний за допомогою адаптаційних механізмів забезпечити стабільність внутрішнього середовища при зміні зовнішнього середовища, він знаходиться у стані, який можна оцінити як здоров'я. Якщо ж організм потрапляє в умови, коли інтенсивність впливу чинників зовнішнього середовища переважає можливості його адаптації, настає стан, протилежний здоров'ю, тобто – хвороба.

Кожна людина повинна навчитися вміло керувати своїм здоров'ям, економно його використовувати протягом усього життя та знаходити засоби для його збереження й покращення.

Література:

1. Андрущенко В.П., Михальченко М.І. Сучасна соціальна філософія. – К.: Генеза, 1996. – 368 с.
2. Основи екології та охорона навколишнього природного середовища: Навч. посібник / За ред. В.С. Джигиря. – Львів, 1999. – 238 с.
3. Алексеенко И.Р., Кейсевич Л.В. Последняя цивилизация? Человек. Общество. Природа. – К.: Наукова думка, 1997. – 412 с.
4. Основи соціоекології: Навч. посібник / За ред. Г.О. Бачинського. – К.: Вища школа, 1995. – 238 с.
5. Бакка М.Т., Мельничук А.С., Сівко В.І. Охорона і безпека життєдіяльності людини: Конспект лекцій. – Житомир: Льонек, 1995. – 165 с.
6. Васильев В.Н. Здоровье и стрессы. – М.: Знание, 1991. – 160 с.
7. Безопасность жизнедеятельности: Учебник для вузов / Под общей ред. С.В. Белова. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Высшая шк., 1999. – 448 с.
8. Хижняк М.І., Нагорна А.М. Здоров'я людини та екологія. – К.: Здоров'я, 1995. – 232 с.